

Историја зграде и настанак Библиотеке

Историја зграде Народне библиотеке Србије

Прва зграда Народне библиотеке

Прва зграда Народне библиотеке Србије налазила се уз саму порту Саборне цркве, а била је прилично модерна грађевина за почетак 19. века. У овој згради, библиотека је била смештена само годину дана, од 1832. до 1833. године. Следећа локација била је зграда Државне штампарије, преко пута дућана Глигорија Возаревића.

Претпоставља се да је тамо имала само једну собу, магацин. После пресељења у Крагујевац, делила је судбину Државне штампарије, али се о том периоду јако мало зна, осим да је 1838. пренета у Попечитељство просвештенија.

Зграда Народне библиотеке
на Косанчићевом венцу - изгорела 1941.
године

Библиотека је враћена у Београд 1840. године, када се нашла у “војничком шпитаљу”, на месту данашњег Студентског трга. Исте године је враћена у Крагујевац, да би се следеће опет обрела у Београду. Попечитељство просвештенија је тада изнајмило зграду кнегиње Љубице, шест соба за канцеларије и три за попечитеља. Библиотека није имала посебну собу, све док се Попечитељство није преселило у војну касарну на Врачару, касније зграду Народне скупштине. У пролеће 1842. године, Библиотека опет мења локацију, заједно са Попечитељством прелази у зграду Учитељске школе (данашњу зграду Академије примењених уметности у Улици 7. јула). Следећа локација је Тобцијска касарна на углу Сарајевске и Немањине улице, где Библиотека добија засебну собу и свог првог управника Милована Спасића.

Године 1861, Библиотека се сели у зграду Више женске школе, где остаје до 1864. када прелази у Капетан-Мишино здање и ту остаје до првог светског рата. На овом простору, библиотека је први пут добила више просторија. У левом приземљу добила је три велике собе и једну мању за службенике. Још две собе библиотека добија када се из Капетан-Мишиног здања иселила Београдска гимназија и уређује их као читаонице, за научне раднике и општу. Електрично осветљење Библиотека добија 1901. године.

Део зграде Капетан-Мишиног здања у коме се налазила Народна библиотека оштећен је приликом бомбардовања 1914. године. Зато се почело са пресељењем у унутрашњост и друге зграде у Београду. Део књига пребачен је у Ниш, а део у зграду Штедионице

Врачарске задруге на углу улица кнеза Милоша и Српских владара. После напада Бугара на Ниш, вреднији део фонда, пребачен је из Ниша у Косовску Митровицу.

По завршетку рата, 1920. године Народна библиотека добија од владе средства да купи зграду картонаже на Косанчићевом венцу од индустријалца Милана Вапе. Ова зграда није била грађена наменски за библиотеку, па је убрзо постала тесна и непогодна. Упркос томе, Народна библиотека је у овој згради дочекала и други светски рат.

За све ово време, непрекидно су се улагали напори да се добије нова зграда, која би била наменски грађена за библиотеку, али на жалост, до тога није долазило, углавном због недостатка новца.

Зграда Народне библиотеке у Кнез-Михаиловој улици

Приликом бомбардовања Београда 6. априла 1941. године, зграда Библиотеке изгорела је до темеља. Штета је била огромна, изгорело је много ретких књига. Оно мало неоштећених књига, и књига које су биле на читању и у магацину у Космајској улици, пренето је и смештено у зграду Државне штампарије. Опет је почело сељакање, тако да је прве ратне године Библиотека смештена у зграду Феријалног савеза у Француској улици. Након тога за смештај су одређени магацини у Вишњићевој улици, у којима је раније чувано воће и поврће, где је библиотека дочекала и крај рата.

После рата је за потребе Библиотеке адаптирана зграда хотела “Српска круна”. Питање зграде покреће се још неколико пута да би поводом прославе сто педесет годишњице првог српског устанка 1954. године, било одлучено да се као споменик устанку подигне спомен-библиотека. Првобитно је одређено да плац буде на Губеревцу (угао улица Франше Депереа и Кнеза Милоша). Касније се створила могућност за добијање боље и повољније локације на светосавском платоу. Архитекта Иво Куртовић је у току 1961. и 1962. године израдио идејни пројекат зграде Народне библиотеке. Тадашњи управник Чедомир Миндеровић радио је на прикупљању документације о организацији и начину рада значајних библиотека у Европи. Групе стручњака Народне библиотеке, у пратњи архитекте Ива Куртовића, обишле су библиотеке у Риму, Паризу, Бону, Штокхолму и још неким градовима.

Садашња зграда Народне библиотеке Србије

Камен-темељац зграде Народне библиотеке положен је 20. октобра 1966. године. Са пресељењем Библиотеке почело се у мају 1972. године, читаоница је отворена 29. новембра исте године, а свечано отварање уприличено је 6. априла 1973. године.

Функционални склоп зграде је постављен са намером да задовољи основне принципе добро организоване библиотеке у своме времену: јасну одељеност основних функционалних група и брзи транспорт библиотечког материјала до корисника. Уочљиве су три основне групе: складишта, читалачки део и радни тракт. У складу са наведеним поставкама објекат је функционално, структурно и ликовно расчлањен на два основна волумена спојена везним делом.

У оквиру модуларно расчлањене љуштуре формиран је живи простор за развијање сваке од функција, јер су флексибилност и адаптивност основни и незаобилазни услови за живот и рад овакве институције.

Зграда Народне библиотеке је незаобилазан објекат на карти Београда због значаја институције за националну културу и због смирености, ритма и мере којима се одликује архитектонско решење, доносећи одјек традиције и позивајући пролазнике под свој велики кров.

Зграда Народне библиотеке Србије проглашена је културним добром и под заштитом је Завода за заштиту споменика културе. (преузето са сајта: <http://nb.rs/pages/article.php?id=32>).

Настанак Библиотеке

Настајање и развој библиотеке

Народна библиотека је основана 1832. године и најстарија је установа културе у Србији. Настала је као својеврсни депозит књига, затим била библиотека у саставу (Књажевско-типографска библиотека, Библиотека Попечитељства просвештенија), након тога је окупила више библиотека јавних и државних надлештава и откупила неколико приватних библиотека (Лукијана Мушицког, Јосипа Шлезингера), да би временом израсла у националну библиотеку.

Године 1845. Библиотека је имала 1421 наслов у 2283 свеске и ауторски каталог, који је израдио др Милован Спасић. Кнежевим указом из 1853. године, уведено је звање државног библиотекара у рангу професора Велике школе. Назив “Народна библиотека” озваничио је Ђура Даничић, који је дефинисао националну концепцију набавне политике и започео израду текуће националне библиографије. Стојан Новаковић био је први законодавац Библиотеке. Његовом заслугом, Законом о штампи из 1870. године, установљен је обавезни примерак, а Библиотека је издвојена из Министарства просвете и црквених послова и отпочела је издавачка делатност. Још неколико закона који се тичу Народне библиотеке, донето је у периоду до 1901. године. То су Закон о Српској краљевској академији наука, који је надзор над радом Библиотеке доделио овој установи, затим Закон о Народној библиотеци, који је дефинисао основне задатке библиотеке, а то су: а) да помаже неговању науке у Србији, б) да олакша ширење народног образовања и в) да води рачуна о српској библиографији. У овом периоду, Библиотека је добила и свој први Правилник о унутрашњем уређењу и раду.

Први светски рат донео је много несреће Библиотеци. У бомбардовању је страдао део фонда, преостали фонд је пресељен на више места у Београду, Нишу и Косовској

Митровици. Део фонда доспео и је и до Софије, али је после рата враћен. Нестало је доста грађе, рукописа, књига и новина.

Закон о штампи и нови Закон о Народној библиотеци из 1919. године, доносе Библиотеци статус централне државне библиотеке и право на обавезни примерак са читаве територије Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Текућа библиографија Југославије почиње да се израђује 1928. Каталогски листић међународног формата усвојен је у Библиотеци 1938. Часопис Гласник народне библиотеке почиње да излази 1940. године.

Почетком другог светског рата, у бомбардовању Београда, Библиотека је изгорела до темеља. Тада је изгубљен велики део фонда, каталози и инвентари. Обнова фонда почела је још за време рата да би након њега била интензивирана.

Библиотека добија нове, уређене каталоге и то 1947. године Ауторски, а 1948. године Предметни. Године 1953. оснива се Библиотечки центар, који ће прерасти у Одељење за унапређење библиотечке делатности. Библиографско одељење основано је 1960. године са сврхом израде српске ретроспективне библиографије, исте године и Археографско одељење са циљем да описује и региструје јужнословенске ћирилске рукописе, као и да реконструише рукописни фонд. У то време настала је и Конзерваторска лабораторија за заштиту библиотечког материјала и научно-експериментална испитивања књиге и папира.

Закон о библиотекама Србије из 1965. године, Народној библиотеци, као централној матичној библиотеци у Србији, додељује посебно место и важне функције.

На дан страдања у бомбардовању, 6. априла 1973. године, Библиотека је свечано отворила врата своје нове зграде, у којој је и данас. Следеће 1974. године, формира се Стручни каталог по УДК, а затим и Централни каталог Србије и Центар за научне информације. Године 1976, Библиотека усваја нова правила за каталогизацију грађе и прелази на нови, међународни стандард за библиографски опис ISBD. Врше се припреме за прелазак на аутоматизовану обраду података.

Године 1987. Библиотека започиње са каталогизацијом публикација пред излазак из штампе, израђујући за монографије каталогски запис у публикацији СР - Cataloguing In Publication, обухватајући претежан број издања у земљи.

Електронски каталог Народне библиотеке Србије формиран је 1989. године. Будући да је обухватао сву ново-прибављену грађу, довео је до обуставе израде лисних каталога 1991. године.

Локалну рачунарску мрежу библиотека је добила 1996. године, када је омогућен и приступ Интернету и израђена прва web презентација.

После 2000. године, Библиотека чини значајне кораке, у првом реду у отварању према свету, при чему Центар за међународну сарадњу добија интензивнију и значајнију улогу. Центар за научне информације иницира оснивање Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку (КОБСОН), који омогућава приступ великим електронским базама часописа са преко 6000 наслова. Покреће се велики број нових пројеката. Један од њих је и оснивање Центра Виртуелне библиотеке Србије (ВБС), који повезује електронске каталоге библиотека у Србији у јединствен узајамни електронски каталог (преузето са сајта: <http://nb.rs/pages/article.php?id=29>).